

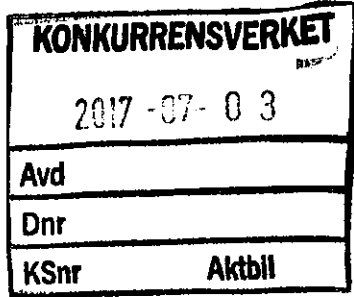
**KAMMARRÄTTEN
I JÖNKÖPING**
Avdelning 1:3

DOM

2017-06-30

Meddelad i Jönköping

Mål nr 3644-16

KLAGANDE

Eurofins Environment Testing Sweden AB, 556065-7958

Ombud: Advokaterna Roger Wier och Linda Dahlström
Advokatfirman Morris AB
Vallgatan 30
411 16 Göteborg

MOTPART

Tekniska verken i Linköping AB

Ombud: Advokat Erik Olsson och jurist Johan Falk
Advokatfirman Kahn Pedersen KB
Box 16119
103 23 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 8 december 2016 i mål nr 6330-16, se bilaga A

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och beslutar att upphandlingen ska göras om.

Dok.Id 208640

Postadress
Box 2203
550 02 Jönköping

Besöksadress
Slottsgatan 5

Telefon
036-15 68 00 (vx)
E-post: kammarattenijonkoping@dom.se
www.kammarattenijonkoping.domstol.se

Telefax
036-16 19 68

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

Eurofins Environment Testing Sweden AB (Eurofins) yrkar att kammarrätten, med ändring av förvaltningsrättens dom, beslutar att upphandlingen ska göras om.

Tekniska verken i Linköping AB (Tekniska verken) motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom.

VAD PARTERNA ANFÖR

Eurofins

Tekniska verken har agerat i strid med 1 kap. 24 § LUF då Tekniska verken i upphandlingens slutskede förändrade förfrågningsunderlaget väsentligt. Dessa förändringar har försvårat möjligheterna för bolaget att lämna ett konkurrenskraftigt anbud medan en annan anbudsgivare har erhållit konkurrensfördelar. Förfarandet har missgynnat bolaget och andra potentiella anbudsgivare.

Eurofins har utifrån de ursprungliga kraven tvingats återropa totalt fem underleverantörer för att uppfylla kraven, vilket har påverkat konkurrenskraften på det anbud som Eurofins har lämnat. Eurofins hade vid tillfället då Tekniska verken meddelade förändringarna redan vidtagit långtgående åtgärder med sina underleverantörer som inte kunde lösas på sex arbetsdagar. Eurofins hade haft möjlighet att offerera en annan lösning till ett betydligt lägre pris än den lösning som nu offererades genom att exempelvis anlita underleverantörer som inte är ackrediterade för analys av Cryptosporidium + Gardia filtreringsmetod på dricksvatten. För att konkurrera på lika villkor hade Eurofins behövt längre tid än sex arbetsdagar eftersom det krävdes ytterligare arbetsinsatser för att omstrukturera och förbereda ett annat upplägg av anbudet. Det handlar således inte om en enkel justering av två enskilda prisposter, utan de aktuella prisposterna har påverkat hela upplägget och det slutliga priset i anbudet.

Den reviderade prisberäkningsbilagan som Tekniska verken har lämnat till kammarrätten är irrelevant eftersom kostnaderna och priserna för de olika parametrarna har påverkan på varandra. Kostnaden för analystjänst har egenskapen att val av instrument, underleverantör etc. för en analysparameter även kan påverka kostnaden och därmed priset på andra parametrar. Med hänsyn till detta är det inte relevant att sätta priset för några enskilda analyser till noll kronor och sedan göra en jämförelse med övriga parametrar. Exempelvis påverkas á-priset för att transportera proverna till laboratoriet. Val av underleverantör kan anpassas så att man får en mer kostnadseffektiv transport om man använder samma underleverantör för flera parametrar. Vilken underleverantör som används för en parameter kan påverka vilken underleverantör som blir mest optimal att använda för andra parametrar. I vissa fall kan prover som genomförs på samma laboratorium även genomföras på samma instrument vilket påverkar kostnaden per analysparameter. Prissättningen för analystjänster är alltså mycket komplex och kan inte förenklas på så sätt som Tekniska verken gör gällande.

Sammantaget har Eurofins på ett konkret sätt visat att bolaget hade kunnat lämna ett mer konkurrenskraftigt anbud om förändringarna inte hade skett. Eurofins har därmed lidit skada.

Tekniska verken

Alla anbudsgivare har behandlats på samma sätt i upphandlingen. Förändringarna i förfrågningsunderlaget har gjorts för att konkurrensutsätta upphandlingen och har inte haft till syfte, och har inte heller fått till resultat, att ALcontrol har getts en konkurrensfördel eller att Eurofins har getts en konkurrensnackdel. Eurofins har inte tilldelats kontraktet i upphandlingen eftersom bolaget inte har kommit in med det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. De förändringar som skedde, som gjorde det enklare för anbudsgivare att uppfylla kraven, har kommunicerats till både ALcontrol och Eurofins. Om alla anbudsgivare har getts samma möjligheter att anpassa

sina anbud har konkurrensen inte snedvridits och någon överträdelse av de grundläggande principerna har inte skett (Kammarrätten i Stockholms dom den 12 februari 2016 i mål nr 6450-15).

Tekniska verken uppfyller även de krav som EU-domstolen i mål C-298/15 har uppställt. De förändringar som har genomförts har inte varit av grundläggande betydelse eftersom ändringen av de två kraven inte har inneburit att kontraktets art har skiljt sig väsentligt från dess ursprungliga lydelse. Förändringarna har inte heller påverkat några andra potentiella anbudsgivare. Alla potentiella anbudsgivare har även informerats om ändringarna på samma villkor och samtidigt. Ändringarna har därtill genomförts innan anbudsgivarna har lämnat sina anbud och eftersom ändringarna inte har varit betydande har det varit fullt tillräckligt med sex arbetsdagar för att justera de två prisuppgifterna.

Det ankommer på Eurofins att övertyga domstolen om att bolaget har lidit eller kan komma att lida skada (HFD 2013 ref. 53). I aktuellt fall kan inte Eurofins anses ha kommit med ett övertygande resonemang. Det kan även påpekas att Eurofins överhuvudtaget inte nämnde, vid tillfället för ändringen, att man skulle ha kunnat komma in med ett mer konkurrenskraftigt pris om man fick fler dagar på sig att justera anbudet. Det ska även påtalas att det endast är ackrediteringen som är förändrad. De aktuella testerna ska alltså, även med beaktande av förändringarna, genomföras inom ramen för kontraktet, vilket innebär kostnader för den som tilldelas kontraktet.

Eurofins talan bygger på att de förändrade kraven har försvårat för bolaget att lämna ett konkurrenskraftigt anbud och att anbudet skulle ha varit eller kunnat vara mer konkurrenskraftigt om förändringarna inte skett. Det kan dock konstateras att vid en prissättning om 0 kr för de aktuella testerna hade Eurofins totala anbudssumma inklusive avdrag blivit 296 530 kr, vilket kan jämföras med ALcontrols totala anbudssumma inklusive avdrag om 288 978 kr. Det saknas då betydelse om Eurofins hade kunnat anlita andra

underleverantörer för fullgörandet av upphandlingen, eftersom Eurofins ändå inte hade varit det mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet. Det kan även noteras att Eurofins inte har lämnat in någon bevisning till stöd för vilka underleverantörer som skulle bytas ut och att det skulle bli billigare.

Tekniska verken har till stöd för sin inställning bl.a. åberopat annonsen för upphandlingen, en förteckning över vilka företag som har laddat ned förfrågningsunderlaget samt justerade prisbilagor.

SKÅLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster upphävdes i samband med att lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna trädde i kraft den 1 januari 2017. Enligt övergångsbestämmelserna gäller den upphävda lagen dock för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet. Den upphävda lagen ska därför tillämpas i detta mål.

Kammarrätten anser att den förändring av förfrågningsunderlaget som Tekniska verken genomförde sex arbetsdagar innan anbudstidens utgång är så betydande att berörda ekonomiska aktörer inte har fått tillräckligt med tid för att kunna anpassa sina anbud. Tekniska verken har således, genom att inte förlänga fristen för att lämna anbud, agerat i strid med 1 kap. 24 § LUF. Under förutsättning att Eurofins anses ha lidit skada eller kan komma att lida skada, finns det därmed skäl för kammarrätten att ingripa mot upphandlingen.

De brister som konstaterats föreligga är hänförliga till det konkurrensuppsökande skedet. Såvitt gäller skadebedömningen kan man därför inte upprätthålla ett alltför högt ställt beviskrav (jfr bl.a. Kammarrätten i Stockholms dom den 15 oktober 2015 i mål nr 2542-15).

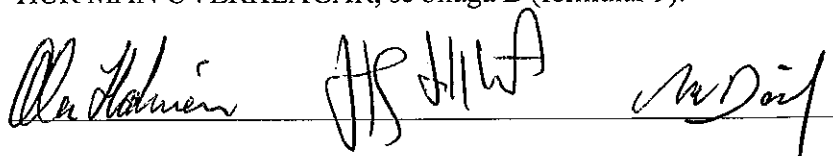
Eurofins har anfört att de aktuella förändringarna har påverkat konkurrensen genom att bolaget, om det fått mer tid till sitt förfogande, hade kunnat anpassa sitt anbud så att det hade blivit mera konkurrenskraftigt. Eurofins har i kammarrätten även redogjort för att prissättning i upphandlingar av aktuellt slag är komplex. Vidare har Eurofins anfört att de två aktuella kostnads-komponenterna påverkar andra kostnadskomponenter i anbudet och att bolaget därför, till följd av de aktuella förändringarna, skulle ha behövt genomföra förändringar av hela anbudet.

Enligt kammarrätten har Eurofins på ett tillräckligt tydligt sätt redogjort för hur förändringarna av förfrågningsunderlaget har påverkat det avlämnade anbudets konkurrenskraft. Utifrån vad Eurofins har framfört framstår det därför som sannolikt att bolaget hade kunnat utforma sitt anbud i sin helhet på ett annorlunda sätt och därigenom erbjuda ett lägre pris under förutsättning att bolaget fått tillräckligt med tid att justera sitt anbud med beaktande av de nya förutsättningarna. Kammarrätten anser således att det inte rör sig om två enstaka prisjusteringar som Tekniska verken har gjort gällande.

Sammantaget anser kammarrätten att Tekniska verken har brutit mot de grundläggande principerna i LUF och att Eurofins till följd härav har lidit eller i vart fall har riskerat att lida skada. Det finns därför grund för att ingripa mot upphandlingen. Eftersom överträdelsen är hänförlig till det konkurrensuppsökande skedet, ska upphandlingen göras om.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 9).

Kammarrättsråden Ola Holmén (ordförande), Hans-Olof Hallbäck och Anders Davidson (referent) har deltagit i avgörandet.

Föredragande: Kammarrättsfiskalen Eric Wahlberg/ERWA

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING****DOM**
2016-12-08
Meddelad i LinköpingMål nr
6330-16**SÖKANDE**Eurofins Environment Testing Sweden AB, 556065-7958
Box 737
531 17 Lidköping

Ombud:

1. Advokat Linda Dahlström
2. Advokat Roger Wier
Advokatfirman Morris AB
Vallgatan 30
411 16 Göteborg**MOTPART**Tekniska Verken i Linköping AB, 556004-9727
Box 1500
581 15 Linköping

Ombud:

1. Advokat Erik Olsson
2. Jurist Johan Falk
Advokatfirman Kahn Pedersen
Box 16119
103 23 Stockholm**SAKEN**Överprövning enligt lag (2007:1092) om upphandling inom
områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, LUF**FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten avslår ansökan om överprövning.

Dok.Id 270328

Postadress
Box 406
581 04 Linköping**Besöksadress**
Brigadgatan 3**Telefon**
013-25 11 00
E-post: [forvaltningsratten@linkoping@dom.se](mailto:forvaltningsratten@linkoping.dom.se)
www.forvaltningsratten@linkoping.domstol.se**Telefax**
013-25 11 40**Expeditionstid**
måndag-fredag
08:00-16:00

ANSÖKAN M.M.

Tekniska verken i Linköping AB (Tekniska verken) genomför upphandlingen Analystjänster, 16/86. Upphandlingen genomförs i form av ett förenklat förfarande enligt LUF med tilldelningsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Sista anbudsdag var den 29 augusti 2016 och kontraktet var beräknat att gälla under perioden den 21 oktober 2016 till den 20 oktober 2019 med en optionsperiod om högst två år. Eurofins Environment Testing Sweden AB (Eurofins) och ALcontrol AB (ALcontrol) har lämnat anbud. Av tilldelningsbeslut den 12 september 2016 framgår att ALcontrol har tilldelats kontraktet.

Eurofins har inkommit med en ansökan om överprövning och yrkar att upphandlingen ska göras om.

Tekniska verken motsätter sig bifall till ansökan.

VAD PARTERNA I HUVUDSAK HAR ANFÖRT**Eurofins**

Tekniska verken har agerat i strid med 1 kap. 24 § LUF genom att i upphandlingens slutskede ha förändrat förfrågningsunderlaget väsentligt. Förändringarna har försvårat Eurofins möjligheter att lämna ett konkurrenskraftigt anbud. Förändringarna har inneburit att en annan anbudsgivare har erhållit konkurrensfördelar på ett sätt som har missgynnat Eurofins och andra potentiella anbudsgivare.

Tekniska verken har ändrat kraven i förfrågningsunderlaget. Kravet på att vara ackrediterad för analys av *Cryptosporidium* och *Gardia* filtreringsmetod på dricksvatten har utgått. Kravet på ackrediteringsbevis för analysering

av PFAS på dricksvatten har förändrats på så sätt att det ska börja gälla först tre månader efter avtalsstart istället för direkt. Förändringarna har tillkommit efter att ALcontrol kontaktat Tekniska verken och informerat om att de har en underleverantör som ”håller på att ackreditera sig”. Tekniska verken har efter denna kontakt valt att frångå ackrediteringskravet under avtalets inledande tre månader. ALcontrol har fått en otillbörlig konkurrensfördel genom att de getts möjlighet att påverka förfrågningsunderlaget.

Likabehandlingsprincipen

Tekniska verken har uppgett att förändringarna har skett för att öka konkurrensen. Förändringarna har dock tillkommit efter att ALcontrol har varit i kontakt med Tekniska verken och uppgett att det föreligger svårigheter att uppfylla kraven. Tekniska verken har valt att tillmötesgå önskemålen och anpassat förfrågningsunderlaget till ALcontrols fördel och därmed snedvridit konkurrensen i strid med likabehandlingsprincipen.

Alla leverantörer har haft möjlighet att anlita underleverantörer för att utföra ackrediterade analyser utifrån den ursprungliga kravprofilen. Förändringarna kan därför inte sägas ha främjat konkurrensen på det sätt som Tekniska verken anfört. Förändringarna har endast främjat ALcontrols möjligheter att lämna ett konkurrenskraftigt anbud. Det blir särskilt tydligt att Tekniska verken på ett otillbörligt sätt gynnat ALcontrol utifrån hur kraven har förändrats. Kravet på ackrediteringsbevis togs inte bort i sin helhet utan skulle istället börja gälla först tre månader efter avtalsstart. Grunden till förändringen var att ALcontrol informerat om att en underleverantör höll på att ackreditera sig för PFAS. ALcontrol hade redan innan förändringen av förfrågningsunderlaget kunnat anlita en underleverantör som uppfyllde kravet – detta hade dock påverkat ALcontrols anbuds konkurrenskraft negativt.

Sena förändringar i förfrågningsunderlaget

Tekniska verken har i förfrågningsunderlaget angett den 29 augusti 2016 som sista anbudsdag. Den 18 augusti 2016 har Tekniska verken gjort ändringar i förfrågningsunderlaget. Förändringarna har således skett i upphandlingens absoluta slutskede. Genom dessa förändringar har Eurofins möjligheter att lämna ett konkurrenskraftigt anbud i upphandlingen försvårats. Grunderna för Eurofins anbuds- och prisstrategi har påverkats. Eftersom förutsättningarna förändrats så sent i upphandlingen har Eurofins endast haft en kort tid för att kunna anpassa sitt anbud utifrån de förändringar som genomförts. Det bör även påpekas att det är möjligt att fler anbudsgivare hade velat – och utifrån de förändrade kraven också haft möjlighet att – lämna anbud i upphandling om förändringarna inte hade tillkommit så sent.

Skaderekvisitet

Eurofins har, utifrån de ursprungliga kraven, tvingats åberopa fem underleverantörer för att uppfylla kraven vilket självfallet har påverkat konkurrenskraftigheten på det anbud som de lämnat. Genom det sätt som förändringarna skett har inte Tekniska verken förbättrat konkurrensen i sig utan endast förbättrat ALcontrols möjligheter att kunna lämna ett konkurrenskraftigt anbud. Förändringarna har skett i upphandlingens absoluta slutskede vilket har försvårat Eurofins möjligheter att lämna ett konkurrenskraftigt anbud.

Tekniska verken

Vad Eurofins har anfört innebär inte att någon överträdelse av de grundläggande principerna i 1 kap. 24 § LUF eller någon annan bestämmelse har skett. Eurofins har inte heller lidit, eller riskerat att lida skada, på det sätt som krävs.

Likabehandlingsprincipen

Den omständigheten att Eurofins inte har lämnat det mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet innebär inte att en annan leverantör har getts en konkurrensfördel. Kravet som Eurofins riktar kritik mot har inte inneburit något hinder för Eurofins anbudsgivning eller medfört att de inte har tilldelats kontraktet. Likabehandlingsprincipen kan inte tolkas på så sätt att en upphandlande enhet måste upprätthålla krav som kan utestänga konkurrens endast för att skydda de anbudsgivare som ursprungligen uppfyllde kraven.

Alla leverantörer har, såsom Eurofins framhållit, möjlighet att anlita underleverantörer för att utföra ackrediterade analyser utifrån den kravställning som ursprungligen gjorts. En leverantörs möjlighet att anlita extern kapacitet är en rättighet och kan inte användas som ett argument för att leverantörer ska förmås åberopa extern kapacitet. Att ändra ett krav i en upphandling för att möjliggöra en effektiv konkurrens och möjliggöra för så många anbudsgivare som möjligt att inkomma med anbud är inte ett otillåtet gynnande av en viss leverantör. Huruvida Eurofins uppfyllde kraven före förändringarna är inte avgörande för denna fråga. Den omständigheten att Eurofins tvingats anlita underleverantörer för att uppfylla kraven saknar relevans för frågan om någon överträdelse av LUF har skett.

Sena förändringar i förfrågningsunderlaget

De förändrade kraven är enklare att uppfylla än de ursprungliga kraven. Detta innebär att det inte kan krävas några organisatoriska förändringar för att kunna uppfylla dessa krav. Eftersom Eurofins uppfyllde de ursprungliga kraven har de per automatik också uppfyllt de justerade kraven. Det är inte visat att Eurofins skulle ha agerat på ett annat sätt eller haft någon annan nytta av att justeringarna skulle ha skett i ett tidigare skede.

Skaderekvisitet

Upphandlingsregelverkens syfte är dels att skapa en effektiv konkurrens och dels att möjliggöra för så många anbudsgivare som möjligt att inkomma med anbud. Anledningen till att Eurofins inte tilldelades kontraktet är inte att ytterligare anbudsgivare inkommit i upphandlingen, utan att Eurofins inte har lämnat det mest fördelaktiga anbudet. Eurofins eventuella skada beror således inte på Tekniska verkets agerande utan på Eurofins bristande konkurrenskraft. Det ankommer dessutom på Eurofins att bevisa att skadan eller risken för skadan. Att, som Eurofins gjort, endast påstå att skadan består i att det försvårat för dem att lämna ett konkurrenskraftigt anbud visar inte att skada har uppstått eller att risk för skada har förelegat.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Bestämmelser

Enligt 1 kap. 24 § LUF ska upphandlande enheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 16 kap. 6 § första stycket LUF anges att om den upphandlande enheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 24 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Förfrågningsunderlag m.m.

I punkt 5.2.1. **Analys** anges att det i Prisbilagan finns angivet vilken typ av prover som B tar, vilka analyser som ska göras på respektive prov samt svarstider för respektive analys.

Av punkten 5.2.7 **Ackreditering** framgår bl.a. L under hela avtalsperioden ska vara ackrediterade enligt Swedac eller motsvarande för samtliga efterfrågade analyser.

Av ett publikt informationsmeddelande den 18 augusti 2016 har bl.a. följande förtydligande till förfrågningsunderlaget gjorts.

Förtydligande till punkt 5.2.7 Ackreditering i FFU

1. Krav på att vara ackrediterad för analys av *Cryptosporidium* + *Gardia* filtreringsmetod på dricksvatten utgår.
2. Ackrediteringsbevis för analysering av PFAS på dricksvatten ska uppvisas senast 2016-12-31.

Förvaltningsrättens bedömning

I LOU saknas såväl detaljerade regler för hur ett förfrågningsunderlag ska vara utformat som bestämmelser om ändring, förtydligande och komplettering av förfrågningsunderlag. Utgångspunkten är dock likabehandlingsprincipen som innebär att alla leverantörer ska ha samma information för att kunna behandlas rättvist. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget dessutom vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas. En upphandlande enhet är därför normalt inte förhindrad att vidta vissa åtgärder för att, innan anbuden ges in, klargöra eventuella tveksamheter eller

otydigheter i förfrågningsunderlaget under förutsättning att detta inte medför väsentliga förändringar i förhållande till det ursprungliga förfrågningsunderlaget (se bl.a. Kammarrätten i Jönköpings avgörande i mål 2016-08). Härvid bör också framhållas att möjligheten att ändra i ett förfrågningsunderlag även kan påverkas av det upphandlingsförfarande som tillämpas och i vilket skede av processen som ändringen sker, dvs. om den upphandlande enheten vid ändringstillfället har kunskap om den krets av leverantörer som inbjudits att lämna anbud eller om denna krets är okänd.

Av utredningen i målet framgår att Tekniska verken dels tagit bort ett obligatoriskt krav på ackreditering för analys av *Cryptosporidium* och *Gardia* filtreringsmetod på dricksvatten, dels förändrat kravet på ackrediteringsbevis för analysering av PFAS på dricksvatten på så sätt att det ska uppvisas senast den 31 december 2016. Enligt Eurofins, vilket inte motsagts av Tekniska verken, är förändringen rörande ackrediteringsbevis för analysering av PFAS på dricksvatten föranledd av att Alcontrol framfört synpunkter på detta krav till Tekniska verken.

Den omständigheten att en ändring i ett förfrågningsunderlag innan anbudsgivning föranletts av att en leverantör framfört synpunkter eller ställt en fråga i upphandlingen avseende något uppställt krav kan enligt förvaltningsrätten inte ensamt anses medföra att LUF eller dess allmänna principer överträtts även om den ändring som görs är till fördel för leverantören ifråga. Det åvilar dock den upphandlande enheten att vid införandet av sådan ändring tillse att alla leverantörer ges lika förutsättningar att delta i konkurrensen om kontraktet utifrån det ändrade underlaget. För att så ska kunna ske krävs att genomförda ändringar inte innebär att kontraktet väsentligen ändras i förhållande till det annonserade kontraktet.

Med beaktande av att det i målet är fråga om förändringar i obligatoriska krav, att i vart fall ett av kraven enligt vad som framkommit haft en påver-

kan på leverantörs förmåga att lämna ett giltigt anbud i upphandlingen samt det förhållandet att upphandlingsformen är ett förenklat förfarande varvid kretsen av leverantörer är okänd finner förvaltningsrätten att de genomförda ändringarna i förfrågningsunderlaget är sådana att dessa, om varit kända vid annonseringen av upphandlingen, kan ha inverkat på andra leverantörers intresse och förmåga att delta i konkurrensen om ifrågavarande kontrakt. Genomförda ändringar i förfrågningsunderlaget är därför väsentliga och således i strid med LUF och dess allmänna principer.

För att en överträdelse av LUF enligt 16 kap. 6 § LUF ska föranleda någon åtgärd krävs vidare att sökanden lidit skada eller kan komma att lida skada till följd av det fel som begåtts. I denna del kan följande sägas.

Eftersom de ändringar som gjorts i förfrågningsunderlaget, enligt förvaltningsrättens förmenande, inte är tillåtna inom ramen för den annonserade upphandlingen har det rätteligen åvilat Tekniska verken, för det fall att man önskat införa desamma, att avbryta den pågående upphandlingen och vid en ny upphandling revidera upphandlingsdokumenten på önskat sätt. För att Eurofins ska anses ha lidit skada till följd av begånget upphandlingsfel krävs, i enlighet härmed, att bolagets förmåga att utforma ett konkurrenskraftigt anbud hade varit bättre om anbuds förfarandet hade fullgjorts på ett sådant korrekt sätt. Det är enligt praxis sökanden som utifrån konkreta omständigheter har att visa att han har lidit eller kan komma att lida skada av den eller de brister som påtalas (se HFD 2013 ref 53).

I detta fall kan konstateras att Eurofins genom sitt anbud i den pågående upphandlingen bedömts uppfylla ställda obligatoriska krav samt blivit föremål för slutlig anbudsutvärdering. Den skada som kan komma ifråga måste således röra huruvida Eurofins förmåga att konkurrera om kontraktet med beaktande av erbjudet pris och kvalitet kan anses ha försämrats genom att

ändringarna ifråga inte skett i form av en ny annonserad upphandling utan elva dagar för anbudstidens utgång.

I målet har Eurofins, förutom att generellt anföra att ändringarna medfört skada för bolaget, anfört att Eurofins tvingats återropa fem stycken underleverantörer för att uppfylla uppställda obligatoriska krav i upphandlingen och att detta har påverkat Eurofins möjlighet att lämna ett konkurrenskraftigt anbud i negativ riktning. Eurofins har dock enligt förvaltningsrätten inte förmått att på ett konkret sätt visa på vilket sätt dess anbud skulle varit kunnat vara mer konkurrenskraftigt om de ändrade ackrediteringskraven istället var kända vid annonsering av kontraktet. Eftersom ingen skada kopplad till ifrågavarande överträdelse av LUF sålunda har påvisats i målet ska ansökan om överprövning avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1D LOU).

Tomas Kjellgren
Rådman

Föredragande har varit Isabelle Bengtsson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att prövningstillstånd meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Vanligtvis får, då kammarrätten inte har fattat något interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, avtal slutas omedelbart. **I de fall där kammarrätten har fattat ett interimistiskt beslut om att avtal inte får ingås, får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt det interimistiska beslutet.** Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen.
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet.
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd.
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta.
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.